

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 7/09/2018

Adam Bodnar

VII.510.41.2018.AJK

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze

Na podstawie skarg, które wpłynęły do Rzecznika Praw Obywatelskich, podjąłem sprawę dotyczącą naruszeń zasady jawności rozpraw i posiedzeń na terenie budynków sądów powszechnych w Polsce. Przyczynę owych naruszeń stanowią postanowienia zawarte w regulaminach bezpieczeństwa i porządku w tych sądach (dalej: regulaminy), które przewidują ograniczenia możliwości wejścia obywateli na teren budynków sądów. Wskazane regulaminy przybierają formę załączników do zarządzeń wydawanych przez prezesów i dyrektorów sądów¹.

We wskazanej sprawie zwróciłem się m.in. do Prezesa Sądu Okręgowego we Wrocławiu oraz do Prezesa Sądu Okręgowego w Lublinie. Pismem z dnia 23 lipca 2018 r. Prezes Sądu Okręgowego we Wrocławiu poinformował Rzecznika, iż podjął decyzję o usunięciu § 3 Regulaminu bezpieczeństwa i porządku publicznego w Sądzie

---

¹ Por. m.in. załącznik do zarządzenia Prezesa i Dyrektora Sądu Rejonowego w Rzeszowie z dnia 1 marca 2017 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu bezpieczeństwa i porządku w Sądzie Rejonowym w Rzeszowie, Dokument dostępny pod adresem: <http://rzeszow.sr.gov.pl/node/981>, data ostatniego dostępu: 15.08.2018 r.; Por. załącznik do zarządzenia Prezesa i Dyrektora Sądu Okręgowego w Siedlicach Nr 69/2017 z dnia 27 grudnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu bezpieczeństwa i porządku obowiązującego w budynkach w Sądzie Okręgowego w Siedlicach. Dokument dostępny pod adresem: <http://www.siedlce.so.gov.pl/sos/regulamin-bezpieczenstw/7334,Regulamin-bezpieczenstwa-i-porzadku-w-budynkach-Sadu-Okregowego-w-Siedlcach.html> 1, data ostatniego dostępu: 15.08.2018 r.

Okręgowym we Wrocławiu², który przewidywał, że „na teren Sądu mogą wchodzić wyłącznie osoby posiadające aktualne wezwanie lub zawiadomienie o terminie rozprawy bądź posiedzenia, a także osoby, które wykażą potrzebę załatwienia innej ważnej sprawy. Osoby upoważnione do przebywania w Sądzie zobowiązane są do poruszania się wyłącznie w kierunku miejsca docelowego określonego na wezwaniu lub zawiadomieniu, bądź załatwienia innej sprawy”. Również Prezes Sądu Okręgowego w Lublinie przekazał Rzecznikowi informację o zmodyfikowaniu treści § 3 Regulaminu³. Obecne brzmienie wskazanego przepisu przewiduje, iż na teren Sądu mogą wchodzić osoby wezwane przez Sąd, oraz osoby, które wskażą na wolę uczestniczenia w jawnej rozprawie lub posiedzeniu lub na inną potrzebę wejścia.

Z kolejnych skarg kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich w tej materii wynika jednak, że skala opisanego powyżej problemu jest znacznie większa i może mieć on charakter ogólnopolski. Z analizy postanowień regulaminów dostępnych na stronach internetowych sądów powszechnych płynie wniosek, iż podobne ograniczenia istnieją m.in. w sądach rejonowych: Chojnice, Dzierżoniów, Pabianice, Siedlce, Lubliniec, Zamość, Koło, Sokołów Podlaski oraz w sądach okręgowych Częstochowa i Siedlce, jak również w Sądzie Apelacyjnym w Lublinie. Z przeprowadzonej wstępnie w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich analizy treści postanowień zawartych w tych regulaminach wynika, iż przewidują one możliwość wejścia na teren sądów po okazaniu aktualnego wezwania lub zawiadomienia o terminie rozprawy lub posiedzenia, bądź też po wykazaniu potrzeby wejścia.

Z uwagi na powyższe, mając na względzie postanowienia art. 9 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 23 ze zm.; dalej jako: P.u.s.p.), zgodnie z którym Minister Sprawiedliwości sprawuje nadzór administracyjny nad działalnością sądów w zakresie zapewnienia im odpowiednich warunków techniczno-organizacyjnych oraz majątkowych, zdecydowałem się przedłożyć powyższy problem pod rozważę Panu Ministrowi.

---

² Stanowiący załącznik do Zarządzenia Prezesa Sądu Okręgowego we Wrocławiu nr 022/71/16/DG z dnia 14 grudnia 2016 r. sprawie wprowadzenia Regulaminu bezpieczeństwa i porządku w Sądzie Okręgowym we Wrocławiu, dostępny na stronie: http://www.wroclaw.so.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=963:regulamin-bezpieczenstwa-2018&catid=71:aktualnoci&Itemid=77, data ostatniego dostępu: 15.08.2018 r.

³ Stanowiący załącznik do Zarządzenia Nr Adm. 0001-62/18 Prezesa i Dyrektora Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 30 lipca 2018 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu bezpieczeństwa i porządku w Sądzie Okręgowym w Lublinie, dostępny na stronie: <http://lublin.so.gov.pl/pliki/1984.pdf>, data ostatniego dostępu: 15.08.2018 r.

W pierwszej kolejności pragnę uprzejmie przypomnieć o konstytucyjnym standardzie poszanowania zasady jawności postępowania w jej zewnętrznym aspekcie, która stanowi istotny element prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Art. 45 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. „Jawność rozpatrzenia sprawy oznacza, że konstytucyjnym standardem jest rozpoznawanie sprawy w sposób stwarzający możliwość uczestniczenia publiczności, czyli na posiedzeniach sądowych o charakterze jawnym, na które wstęp mają nie tylko podmioty uczestniczące w postępowaniu, ale także osoby trzecie”⁴. Zasada ta pełni istotne funkcje gwarancyjne i wychowawcze. Wyklucza bowiem sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w tajemnicy, poza – choćby w praktyce tylko potencjalną – kontrolą społeczną. Przyczynia się także do zwiększenia zaufania społeczeństwa do wymiaru sprawiedliwości i mobilizuje sąd do większej staranności oraz sumienności przy prowadzeniu postępowania⁵.

Art. 45 Konstytucji RP umożliwia więc sprawowanie kontroli społecznej w sądownictwie przez zwykłych obywateli poprzez obserwację jawnych rozpraw. Konstytucja RP nie przewiduje wymogu posiadania przez obywateli w sądzie żadnych pozwoleń, wniosków czy pism. Wystarczy po prostu przyjść do sądu, wybrać rozprawę z wokandy, a następnie zasiąść na ławach przeznaczonych dla publiczności.

W postępowaniu cywilnym i w postępowaniu sądowniczym standard powyższy realizowany jest poprzez regulacje przewidujące zasadę jawności posiedzeń sądowych i rozpoznawanie sprawy na rozprawie⁶ oraz pozwalające na wstęp na posiedzenie jawne każdej pełnoletniej osobie⁷, a w postępowaniu karnym – przepisy ustanawiające jawność rozprawy głównej⁸, pozwalające na obecność podczas rozprawy nie tylko osobom

---

⁴ Por. wyroki TK z: 11.6.2002 r., SK 5/02, OTK-A 2002, Nr 4, poz. 41; 6.12.2004 r., SK 29/04, OTK-A 2004, Nr 11, poz. 114; 7.3.2006 r., SK 11/05, OTK-A 2006, Nr 3, poz. 27; 2.10.2006 r., SK 34/06, OTK-A 2006, Nr 9, poz. 118; na gruncie art. 6 ust. 1 EKPC – zob. W. Peukert, w: J.A. Frowein, W. Peukert, *Europäische Menschenrechtskonvention*, s. 215.

⁵ Por. P. Sarnecki, Artykuł 45, w: L. Garlicki (red.), Komentarz, uwaga 11; P. Rylski, T. Zembrzuski, *Rozpoznawanie spraw cywilnych*, s. 84; A. Łazarska, *Rzetelny proces cywilny*, s. 359; na gruncie art. 6 ust. 1 EKPC – zob. P. Hofmański, A. Wróbel, w: L. Garlicki (red.), Konwencja, t. 1, s. 351; W. Peukert, w: J.A. Frowein, W. Peukert, *Europäische Menschenrechtskonvention*, s. 215.

⁶ art. 148 § 1 KPC i art. 90 § 1 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

⁷ art. 152 zd. 1 KPC i art. 95 zd. 1 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

⁸ art. 355 KPK; zob. P. Wiliński, *Konstytucyjny standard prawa do sądu*, s. 214.

biorącym udział w postępowaniu, ale także osobom pełnoletnim, z pewnymi ograniczeniami⁹ oraz dopuszczające utrwalanie przebiegu rozprawy przez media¹⁰.

Zasada jawności rozpatrzenia sprawy ma również swój aspekt formalny. Oznacza to, iż może ona podlegać w określonym zakresie oraz pod pewnymi warunkami uchyleniu na mocy szczególnego unormowania zawartego w art. 45 ust. 2 Konstytucji RP w związku art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Zgodnie z art. 45 ust. 2 Konstytucji RP, wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny.

Wydaje się, że – co do zasady – względy bezpieczeństwa, jako przesłanka dla wprowadzenia ograniczeń związanych z wejściem do budynków sądowych mogą zostać uznane jako przesłanka odpowiadająca wartości porządku publicznego – jednego z dóbr wymienionych w art. art. 45 ust. 2 Konstytucji RP oraz w art. 31 ust. 3 Konstytucji, z uwagi na które może nastąpić ograniczenie tego konstytucyjnego prawa.

Postanowienia zawarte w regulaminach nie spełniają jednak, w ocenie Rzecznika, innego, fundamentalnego warunku „testu proporcjonalności” wynikającego z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Zgodnie z powołanym przepisem, ograniczenia wobec praw lub wolności mogą zostać wprowadzone wyłącznie w akcie prawnym o randze ustawy. W przypadku wskazanych regulaminów mamy do czynienia z wprowadzeniem ograniczeń jednego z elementów prawa do sądu - zasady jawności rozpraw i posiedzeń, zarządzeniami, a więc aktami, które nie tylko nie mającymi mocy ustawy, ale także nie będącymi źródłami powszechnie obowiązującego prawa w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 87 Konstytucji RP).

W świetle powyższego należy przywołać postanowienia zawarte w art. 93 Konstytucji RP. Art. 93 ust. 1 Konstytucji RP przewiduje, że uchwały Rady Ministrów oraz zarządzenia Prezesa Rady Ministrów i ministrów mają charakter wewnętrzny i obowiązują tylko jednostki organizacyjnie podległe organowi wydającemu te akty. Z kolei z art. 93 ust. 2 Konstytucji RP wynika, iż zarządzenia wydawane są tylko na podstawie ustaw i nie mogą stanowić podstawy decyzji wobec obywateli.

---

⁹ Art. 356 KPK.

¹⁰ Art. 357 KPK; w kwestii problemów z zachowaniem standardu konstytucyjnego w odniesieniu do posiedzeń w postępowaniu karnym – zob. P. Hofmański, *O jawność posiedzeń sądowych*, s. 127–132.

Warto odwołać się w tym miejscu do poglądów doktryny dotyczących interpretacji art. 93 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym, „bezpośrednią podstawą prawną wydawania aktów wewnętrznie obowiązujących (...) jest przepis konstytucji lub ustawy, dający organowi taką kompetencję. (...) [K]ompetencji do wydawania takich aktów (...) nie można bowiem wywodzić tylko z tego, że jakiemuś organowi (podmiotowi) przyznano określone, nawet najbardziej szczegółowe zdania, a tym bardziej z utytułowania go w systemie organów władzy publicznej”¹¹. „Nie mogą być ta podstawą przepisy określające zakres działania organu czy jego zadania (...). Podstawa prawna zarządzenia powinna mieć postać takiego przepisu ustawy, który jest należycie wyodrębniony (...) i określa organ mający wydać akt, jego formę (zarządzenie) oraz materię, podlegającą uregulowaniu, a należąca – co do istoty – do zakresu przedmiotowego aktów wewnętrznie obowiązujących”¹².

Należy także odwołać się do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 maja 1989 r. (sygn. akt Kw. 1/89), w którym Trybunał podkreślił, iż „akty kierownictwa wewnętrznego nie mogą ani zastępować aktów prawnych o mocy powszechnie obowiązującej, ani też modyfikować ich znaczenia i sensu. Ponieważ ich moc wiążąca ograniczona jest wyłączenie do podmiotów pozostających w szczególnym stosunku podporządkowania, przeto wyjściem poza sferę tych stosunków byłoby posługiwanie się takimi aktami w sposób wpływający na sytuację osób fizycznych i prawnych nie powiązanych z normodawcą szczególnym stosunkiem prawnym podporządkowania”.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt analizowanej sprawy należy przypomnieć, iż regulaminy stanowią załączniki do zarządzeń prezesów i dyrektorów sądów. Podstawę prawną dla wydania wskazanych zarządzeń stanowią, co do zasady, art. 22 § 1 lit. a oraz art. 31 § 1 pkt 1 P.u.s.p. oraz § 34 ust. 1 pkt 7 oraz § 35 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r.- Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2316 ze zm.; dalej jako: rozporządzenie).

Zgodnie z art. 22 § 1 pkt 1 lit. a P.u.s.p., prezes sądu kieruje działalnością administracyjną sądu w zakresie wskazanym w art. 8 pkt 2, tj. zapewnia właściwy tok

---

¹¹ Por. K. Działocha, Komentarz do art. 93 Konstytucji RP, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa, Wydawnictwo Sejmowe, 1999 r. s. 10.

¹² *Ibidem*, s. 14.

wewnętrznego urzędowania, bezpośrednio związany z wykonywaniem zadań polegających na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz zadań z zakresu ochrony prawnej. Natomiast w myśl art. 31a § 1 pkt 1 P.u.s.p. dyrektor sądu kieruje działalnością administracyjną sądu, w zakresie wskazanym w art. 8 pkt 1 P.u.s.p., tj. zapewnia odpowiednie warunki techniczno-organizacyjne oraz majątkowe funkcjonowania sądu i wykonywania przez sąd zadań polegających na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz ochronie prawnej. Lektura powołanych powyżej przepisów Prawa o ustroju sądów powszechnych prowadzi do wniosku, że **żaden z tych przepisów nie zawiera upoważnienia do wkraczania przez prezesa sądu i dyrektora sądu w materię, o której mowa w art. 45 Konstytucji RP.**

Stwierdzić wobec tego należy, że w Prawie o ustroju sądów powszechnych brak jest przepisu o randze ustawowej uprawniającego prezesów sądów do ograniczania praw osób chcących wejść na teren sądu poprzez warunkowanie tego wejścia od posiadania odpowiedniego wezwania, bądź wykazywania potrzeby wejścia. W opinii Rzecznika, przepisy Prawa o ustroju sądów powszechnych, zawierając jedynie ogólne normy o charakterze kompetencyjnym, nie mogą stanowić podstawy wydawania takiego typu zakazów wobec obywateli w formie aktu prawnego o charakterze wewnętrznym (zarządzenia). Brak jest zatem w Prawie o ustroju sądów powszechnych wystarczająco precyzyjnych, formalnych podstaw do wydania przez prezesów sądów zarządzeń ograniczających możliwość wejścia obywateli na teren budynku sądów. Rzecznik Praw Obywatelskich dopuszcza ewentualną potrzebę funkcjonowania tego typu zabezpieczeń w porządku prawnym, jednakże podstawy ich wprowadzenia nie mogą stanowić zarządzenia wydawane przez prezesów oraz dyrektorów sądów (regulaminy wewnętrzne sądów), gdyż regulacja taka winna mieć ustawową rangę.

Ponadto, należy podkreślić, iż w świetle przywołanych poglądów doktryny oraz judykatury zarówno prezes, jak i dyrektor sądu posiadają możliwość regulowania zarządzeniami wyłącznie sytuacji prawnej podmiotów pozostających wobec nich w szczególnym stosunku organizacyjnego podporządkowania¹³, nie zaś sytuacji podmiotów

---

¹³ Prezes Sądu jest zwierzchnikiem służbowym sędziów, asesorów sądowych, referendarzy i asystentów (art. 22 § 1pkt 1 lit. b P.u.s.p.). Dyrektor Sądu jest natomiast zwierzchnikiem służbowym i dokonuje czynności z zakresu prawa pracy oraz reprezentuje sąd w tym zakresie wobec pracowników sądu, z wyłączeniem sędziów, asesorów sądowych, referendarzy sądowych, kuratorów zawodowych, asystentów sędziów oraz kierowników i specjalistów opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów (art. 31 § 1pkt 3 P.u.s.p.).

zewnątrznych, czyli obywateli, którzy chcą się dostać na teren sądu. Z powyższego płynie więc wniosek, iż zarządzenia takie nie mogą stanowić podstawy decyzji wobec obywateli w postaci odmowy wejścia do budynku sądu.

Przykład naruszenia wskazanego standardu stanowi również wydanie przez Prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie zarządzeń odnoszących się do kwestii ograniczenia dostępu do informacji dla dziennikarzy udzielanych na terenie Sądu Okręgowego w Krakowie¹⁴, a w ostatnim czasie również zarządzenia regulującego zasady przyznawania akredytacji prasowych¹⁵.

Dla zilustrowania wskazanej tezy należy odwołać się do przepisu § 7 ust. 3 pierwszego z wymienionych zarządzeń, który zabrania udzielania wywiadów i informacji na terenie sądu przez wskazane w nim osoby bez zgody Prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie bądź Dyrektora Sądu Okręgowego w Krakowie. W konsekwencji, uniemożliwia on swobodne zbieranie przez dziennikarzy informacji i opinii wśród sędziów, asesorów, referendarzy sądowych, sędziów oraz kadry urzędniczej Sądu Okręgowego w Krakowie. Nie można bowiem mówić o swobodnym zbieraniu informacji i opinii wówczas, gdy na ich uzyskanie potrzebna jest każdorazowo zgoda Prezesa bądź Dyrektora Sądu Okręgowego w Krakowie. Tym samym, w ocenie Rzecznika przepis wskazanego rozporządzenia pozostaje w sprzeczności z art. 6 ust. 4 i art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 ze zm.) oraz z art. 14 i art. 54 ust. 1 Konstytucji RP.

Należy również podnieść, iż regulacje zawarte w regulaminach nie mieszczą się w ustanawiającym podstawę ich wydania § 34 ust. 1 pkt 7 oraz § 35 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia.

Zgodnie z § 34 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia, wykonując czynności w zakresie działalności administracyjnej sądu prezes zapewnia m.in. przestrzeganie przez podległych pracowników zasad ochrony i bezpieczeństwa obiektów sądowych (§ 34 ust. 1 pkt 7

---

¹⁴ Por. Zarządzenie nr 3/18 Prezesa i Dyrektora Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 18 kwietnia 2018 r. (Adm.SO 0212-3/18) w sprawie fotografowania, filmowania oraz utrwalania w inny sposób obiektów Sądu Okręgowego w Krakowie, dostępne pod adresem: http://www.krakow.so.gov.pl/fck_pliki/file/Testowy/Informacje/SCAN2056_000.pdf, data ostatniego dostępu: 15.08.2018 r.

¹⁵ Por. Zarządzenie nr 10 Prezesa i Dyrektora Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 6 sierpnia 2018 r. w sprawie przyznawania akredytacji prasowych, dostępne pod adresem: http://www.krakow.so.gov.pl/fck_pliki/Informacje/Zarz%C4%85dzenie%20nr%2010%20Prezesa%20i%20Dyrektora%20S%C4%85du%20Okregowego%20w%20Krakowie%20z%20dnia%206%20sierpnia%202018%20r.%20Regulamin.pdf, data ostatniego dostępu: 15.08.2018 r.

rozporządzenia). Z powyższego wynika, iż norma rozporządzenia określająca kompetencje prezesa, w zakresie odnoszącym się do kwestii ochrony i bezpieczeństwa obiektów sądowych, ograniczona jest jedynie do zapewnienia, że zasady odnoszące się do tej materii będą przestrzegane z przez podległych pracowników. Z postanowienia § 34 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia nie wynika natomiast możliwość rozszerzenia kompetencji normodawczych prezesa sądu również na podmioty zewnętrzne, co zresztą – jak wykazano powyżej – byłoby sprzeczne również z art. 93 ust. 2 Konstytucji RP.

Z kolei, § 35 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia przewiduje, że czynności dyrektora sądu obejmują m.in. zapewnienie ochrony i bezpieczeństwa obiektów sądowych w zakresie nie powierzonym prezesowi sądu. Również w tym przypadku, mamy do czynienia z wyjściem poza przedmiotową materię określającą zakres kompetencji dyrektora sądu określoną w rozporządzeniu.

Z powyższych regulacji wynika, że regulaminy stanowiące załączniki do zarządzeń wydanych przez prezesów i dyrektorów sądów, w zakresie w jakim odnoszą się do materii ograniczania możliwości wejścia obywateli na teren budynków sądów, są niezgodne zarówno z przepisami rozporządzenia - Regulamin urzędowania sądów powszechnych, ustawy P.u.s.p. oraz ze standardami konstytucyjnymi.

Z uwagi na powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 958 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z prośbą o zwrócenie się do prezesów sądów o analizę postanowień wydanych przez nich regulaminów oraz ich weryfikację w przypadku, gdy naruszają one wskazane w niniejszym piśmie standardy. Będę wdzięczny za poinformowanie mnie o podjętych przez Pana Ministra działaniach w przedmiotowej sprawie i ich rezultatach.

Z wyrazami szacunku

(podpis na oryginale)